

ספר

סיכום הלכות

חושן משפט ג'

סימנים רנ"ט - רע"ב

הלכות אבידה ומציאה, פריקה וטעינה.

סיכומי הסוגיות מהמקורות ועד אחרוני זמנינו

על סדר השולחן ערוך

בתוספת שו"ת ממבחי הרבנות הראשית

נתחבר מאיתי בעזה"ת

שמואל אהרון ברוכיאן

כל הזכויות שמורות
מצווה להעתיק ולצלם לצורכי לימוד
אשמח להערות והארות, או כל עצה אחרת

ניתן לפנות לשמואל ברוכיאן: 050-4247202, shmu050@gmail.com

כמו כן ניתן לראות ולהוריד את הקובץ באתר 'סמיכה', וכן ניתן להשיג את הספרים, על הלכות:

- ❖ ציצית, תפילין ושאר ברכות
- ❖ תפילה וברכות
- ❖ שבת
- ❖ עירובין
- ❖ פסח, יום טוב וחול המועד
- ❖ חגי תשרי, חנוכה ופורים
- ❖ איסור והיתר
- ❖ נושאים בכשרות (תולעים, טבילת והגעלת כלים, נאמנות ועוד)
- ❖ ריבית
- ❖ גידה
- ❖ מקוואות
- ❖ נושאים ביו"ד (כבוד רבו, ת"ת, צדקה, ס"ת, מילה וגרות, מזוזה ועוד)
- ❖ מצוות התלויות בארץ
- ❖ אבלות
- ❖ חופה וקידושין
- ❖ שביעית

ישיבת מרכז הרב - ירושלים ת"ו

עיצוב כריכה: הדסה ברגמן

יעוץ גרפי: בניהו ינקוביץ

מהדורה ראשונה טבת תשפ"ג

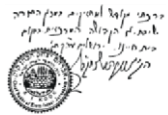
מכתב ברכה מראש הישיבה הרה"ג יעקב שפירא שליט"א

ישיבת
מרכז
הרב

YESHIVAT
MERCAZ
HARAV

מיסודו של סרן הרב
אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל
Founded by Harav
Avraham Y. Kook

בס"ד

כ"א אדר א' תשע"ו

רחש לבו של תלמידנו היקר האברך השקדן הר"ר שמואל אהרון ברוכיאן שליט"א לעסוק באסוקי שמעתא אליבא דהלכתא ולאחרונה מוציא לאור סיכום השיטות על מצוות התלויות בארץ, כיד ד' הטובה עליו, ואם כי אינני שר המסכים ובפרט בענייני הלכה. אולם מכירני מאז את הרב הנעלה הנ"ל, אשר יראתו קודמת לחכמתו וכוונתו לזכות את הרבים מזיו תבונתו, ע"פ מקורות חז"ל ורבותינו שבכל הדורות.

ובעה"י יזכה להוסיף כהנה וכהנה בעמלה של תורה מתוך שמחה ומנוחת הנפש להגדיל תורה ולהאדירה בשאר חלקי תורה"ק, ויברך ד' חילו ופועל ידיו תרצה, ותרבה הדעת כמים לים מכסים, בהוספת ציצים ופרחים בתורה"ק, ואשרי חלקו.

בברכה נאמנה לכבוד התורה ולומדיה

מרכז- הרב

ירושלים ת"ו

בייש נאמן אבא הכהן ואחיו
יעקב שפירא
אב"ט כ"א
בשר א'

12 הרב צבי יהודה (בן דור) 12

ת.ד. 5010, ירושלים, 91050

טלפון: 02-6524793

פקס: 02-6540356

12 Harav Zvi Yehuda St.

P.O.Box 5010

Jerusalem, 91050

Phone: 02-6524793

Fax: 02-6540356

www.mercazharav.org.il

mercaz@012.net.il

הקדמה

אודה לה' יתברך על אשר זיכני ללמוד הלכות אבידה ומציאה ולהדפיס את עיקרי הדברים שנדונו במהלך הלימוד. ובאמת אין בכוונת חוברת זו לחדש הלכות וכד', אלא שהדברים יהיו מסודרים לי ולשכמותי.

השתדלתי תחילה להביא את מקור ההלכה בגמ', לאחר מכן את דברי הראשונים העיקריים בסוגיא, עם דברי מרן הבית יוסף והשו"ע, והחונים עליו, סמ"ע, ש"ך ט"ז ופת"ש. וכן את הנידונים המעשיים באותה סוגיא ואת דברי פוסקי זמנינו, השתדלתי להביא את כל דברי הפוסקים האחרונים מכל העדות תחת כפיפה רבים מהנידונים האחרונים מובאים מתוך דברי ה'פתחי חושן' אשר האיר את עיני הלומדים בני חושן משפט. כשהתחדשו במהלך הלימוד סברות וחידושים אשר נמצא להם מקום בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים הוספתי את הדברים בגוף הסיכום, אך לא הוספתי דברים שאינם מעוגנים בפסיקה ההלכתית ואשר אין בהם עזר ללימוד הסוגיא הלכה למעשה.

מבנה הסיכום שמתוכו נובעת גם התועלת ממנו היא הבאת דברי הגמ', משא ומתן בדברי הראשונים בלא אריכות, הבנת העקרון שבכל סוגיא והלכה, הבאת הדיונים ההלכתיים בזמנינו מתוך הפסיקה הלכה למעשה והנימוקים ההלכתיים שהובאו בשו"תים ובספרי ההלכה. והבאת פוסקי ומנהגי העדות השונות. ברבים מספרי הקיצורים אין יכולת ללמוד להבין את טעמי ההלכות, ומכאן החסרון הגדול שבהם. העדפתי להאריך מעט ולא לחסוך מהלומד את ההבנה העמוקה שבכל הלכה והלכה, ובכך לזכות ללון בעומקה של הלכה ולא להשאירה 'חסרת טעם'.

כאן המקום להביע תודה עמוקה והכרת הטוב לאישתי היקרה הודיה חיה שתחי', שכל רצונה ומאוויה שאשקוד על דלתות התורה. עוזרת ותומכת, וודאי שעליה נאמר 'שלי ושלכם - שלה הוא'. שנזכה לראות את כל זרעינו הולכים בדרך הישר, באהבה ושמחה.

להורי היקרים על שדואגים לי במסירות עד אין קץ, ותומכים ומעודדים, ולא חוסכים ממני מאומה כדי שאוכל להמשיך ולגדול בתורה, הם אלו שדחפו אותי להדפיס ספר זה, ובלעדיהם ספר לא היה רואה אור. הקב"ה ימלא כל משאלות ליבם לטובה ויזכו לרוות נחת מכל יוצאי חלציהם.

הודאה מיוחדת לחמי הרב יוסף דורי שליט"א וחמותי מיכל שתחי', שעשו ועושים לעזור לנו בכל מכל כל בטוב עין ובהרחבת הלב. יהי ה' עמם לראות בנים ובני בנים עוסקים התורה ובמצוות, כשאיפתם ועמלם תמיד, ולרוות נחת מכל יוצאי חלציהם בבראות ובשמחה.

ברכה לישיבת מרכז הרב בה אני זוכה ללמוד, וממנה הכח להגות בתורה מתוך דיבוק חברים. ובפרט לעומד בראשה רה"י הרה"ג יעקב שפירא שליט"א יבורך מפי עליון, ויזכה להמשיך להרביץ תורה בישיבתנו הק'.

מבוא והכוונה ללומד

חובה לקרוא מבוא זה קודם תחילת הלימוד בסיכום, כדי לתעל את הלימוד ולהכווין את הלומד כיצד להשתמש בו בצורה מיטבית.

אקדים ואומר: סיכום זה אינו מיועד למחפשים סיכום תמציתי גרידא המביא את השיטות בקציר האומר, מטרת סיכום זה אינה רק חזרה למבחן אלא עזרה והכוונה תוך כדי הלימוד ל'אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא'. לעזור ללומד להגיע לספרי השו"תים ופד"ר העוסקים בשאלות המצויות, וכן להרחיב בדברי הראשונים והאחרונים כדי לתת ללומד תמונה רחבה על מכלול השיטות. וכבר אמרו חז"ל (דרך ארץ פרק ז) שיש דרך שהיא קצרה אך ארוכה, ויש שהיא ארוכה אך קצרה. בסיכום זה השתדלתי שהלומד יוכל לרוץ בו, ונעשית הדרך הארוכה קצרה.

השתדלתי בסיכום זה לשמור את הצורה והתבנית של הסיכומים על או"ח ויו"ד, אולם מכיון שהנושאים בחושן משפט ארוכים, השתדלתי עד כמה שידי משגת לתת את ההרחבות השונות בפיסקאות שונות, וכפי שיבואר להלן.

הסימונים השונים של הפיסקאות:

- ☞ נושא חדש
- ★ נושא חדש, אשר איננו בנושאי כלים, יובא בדר"כ כהקדמה או הרחבה לנושאים מרכזיים, נושאים אקטואליים ושו"תים. ללומדים לבחינות הרבנות, מומלץ להרחבות תוך כדי הלימוד, בחזרה למבחן ניתן לדלג
- ← לאחר הבאת כמה דעות באריכות, מובא סיכום תמציתי של הדעות
- ↩ ציטוט לשון השו"ע, בכל סעיף וסעיף
- תת נושא בתוך הסעיף, לרוב הרחבות מעבר לנושאי הכלים שעל השו"ע.
- ✓ דוגמא, מועיל לזכרון ומוסיף דוגמאות למעשה

לזכרון עולם בהיכל ה'
מוקדש לעילוי נשמת האיש הכשר
ירא ה' ואוהב את הבריות
ה"ה ר' יצחק בן יהודה זצ"ל
נלב"ע
ה' סיון תשס"ו
ת.נ.צ.ב.ה

לזכרון עולם בהיכל ה'
מוקדש לעילוי נשמת
האישה הכשרה, סבתי היקרה
טובה בת שמחה קנדי ז"ל
נלב"ע
ב' תמוז תשע"ב
ת.נ.צ.ב.ה

תוכן עניינים

סימן רנ"ט - מאיזה מקום חייב להשיב האבידה.....3

א. אימתי עובר על איסור כשלא מחזיר. 'אוש' ברשות. זריזות בהשבת אבידה. חיוב הגבהת אבידה שאין בה סימן. מקור חיוב השבת אבידה. זמן חלות חיוב ההשבה. ב. הקריטריונים המחייבים בהשבה. ג. מקום מציאת האבידה (גויים וישראל). 'רוב וקרוב' בדיני מציאה. מאבד שלא התיימש מאבידתו. איבוד ספרים. ד. מציאת יין בעיר שרובה גויים. ה. החזרה לפנים משורת הדין במקום רוב גויים. ו. מציאת בשר במקום רוב גויים, ורוב טבחים ישראל. ז. זוטו של ים. הגדרת 'זוטו של ים'. החזרת סחורה שנגבתה במכס. ביאור סברת 'אוש שלא מדעת'. הגדרת רשת האינטרנט כ'זוטו של ים'. סיבת ההיתר ב'זוטו של ים'. השיטות השונות בהגדרת האינטרנט. ח. מציאה בנהר עם סכר. ט. אבידת קרקע ושאר הפסדים.

סימן ר"ס - המוצא דבר שמוכח שהונח שם.....19

א. המוצא בגל או בכותל ישן. הצורך בחלודה ומוטמן (ביאור 'שתיד'). מדוע חצרו של האדם אינה קונה אבידתו. מציאת מטמון בבית. ב. חפצים שמוכח מהיכן הניחום. ג. מודה בעה"ב שהיא מציאה. מציאה בבית מושכר. סימן בחפצים שנשארו בבית. כמה דיירים בבית (והאם גויים או ישראל). מציאה בבית מלון. ד. גר בבית חברו בתשלום. מציאה בבנין מגורים. ה. מציאה בחנות ומקומות ציבוריים. שולחנות לממכר בשווקים. מדוע אין קנין חצר לבעל החנות. מציאה בבתים שלנו. מציאת מעות אצל שולחני. ו. מצא פירות בדרך. עץ הגדל בשטח פרטי ופירותיו נוטים לרה"ר. ז. פירות במקום הגורן. ח. מציאת גוזלות. ט. מציאה דרך הינוח. ביאור דברי הרמב"ם ש'זכה' באבידה. י. גדרי מקום המציאה. הכרזה על מציאות חסרות ערך. הכרזה על חפצים שנשארו במקום ציבורי. יא. מציאה באשפה. חפץ שהונח מדעת ושכחו הבעלים ממנו.

סימן רס"א - המוצא במקום שניכר שאינה אבדה.....39

א. מצא בהמה רועה בדרך. ב. אימתי הבהמה חשובה כאבודה. ג. פרה ברה"ר וברפת פרוצה. ד. מאבד ממונו לדעת. ביאור מחלוקת הרמב"ם והטור.

סימן רס"ב - איזו אבידה חייב להכריז, ואיזו..... 44

א. אבידת שווה פרוטה. ערך שווה פרוטה - לפי הבעלים או המוצא. ב. אבידת השותפים. ג. סימן בגופו, מקומו, מנין, מידה ומשקל. קנין חצר קודם יאוש. אבידה של חברת מניות או שותפים רבים. המסופק מתי התיימשו הבעלים. ד. אבידה שנפלה מכמה אנשים. לא ראה את הבעלים מחפשים אבידתם. ה. נתיימשו הבעלים מאבידתם. יאוש של שליחו או אשתו. ו. מציאה שאין בה סימן. כסף שנמצא במכונה לממכר משקאות וכד. ז. מצא פירות מפוזרים. ח. מציאה שיש בה סימן. ט. מציאת כריכות. מצא חפץ בדיוק כמו אבידתו. מציאת חביות יין ושמן. י. מצא ציבורי פירות ועוד. יא. מצא מעות מפוזרים. יב. מציאת מעות בצורה מסויימת. יג. אין סימן למטבע. סימן מיוחד במטבע. יד. ראה מטבע שנפלה לחול. טו. סימן הבא מאליו. אבידה עם שינוי. טז. מציאת חפצים קטנים. יז. מצא מעות בפירות ששלחו לו. זמן ההיתר בקונה מבעה"ב. מצא קודם זמן יאוש הבעלים. יח. השבת חמור בסימני אוכף. יט - כ. כלי ולפניו פירות, כיס ולפניו מעות. שיעור הקורבה של הפירות לכלי. כא. החזרת אבידה בטביעות עין לת"ח. ביאור 'מסכתא פוריא ואושפיזא. תלמיד חכם בזה"ז.

סימן רס"ג - המוצא אבידה שמתבייש להשיבה..... 70

א. אינה לפי כבודו. אדם חשוב שאינו ת"ח. חיוב טירחת הגוף בהשבה. ב. דרכו להחזיר בשדה ולא בעיר. מצא בהמה והכישה. ג. החזרה לפנים משורת הדין כשאינה לכבודו.

סימן רס"ד - אבידתו קודמת, דין אבידת אביו ורבו..... 75

א. מצא אבידתו ואבידה אחרת. ב. אבידת אביו ואבידת רבו. מלמד המקבל שכר על עבודתו. ג. הניח אבידתו והחזיר של חברו. דין חפצי שמעון כשעסק בהצלת חפצי ראובן. ד. ירד להציל ולא הציל. תשלום עבור טובה שהועיל לו חברו. התנה, ועלה חמורו מאליו. המוציא הוצאות ומהנה חברו. ה. הציל ממון חברו בהפסד ממונו. ו. התנה שיתחלקו בשווי ההצלה. ז. תנאי מוגזם בשעת דחק. שכר גבוה לרופא. דמי שדכנות. ח. לאחר שנתן אין מוציא מידו.

סימן רס"ה - אין ליטול שכר על האבידה.....87...

חיוב החזרת אבידה, וגדרי ביטול מלאכה עבורה. תשלום גבוה על הטיפול באבידה. החילוק בין שטף נהר להשבת אבידה. היתר קבלת שכר על השבת אבידה. מניעת ריוח ועסק.

סימן רס"ו - אבידת גויים ועוברי עבירה.....92.....

א. אבידת גוי מותרת. איסור החזרת אבידה לגוי. השבת אבידת גוי שאחריותה על ישראל. ב. אבידת ישראל רשע. אבידת ישראל שאינו שומר תורה ומצוות. ג. החזרת אבידה למודר הנאה. ד. השבת חתול רע. המוצא דברים אסורים. ה. אמר לו אביו 'אל תחזיר'. עבירה לצורך מצות השבת אבידה.

סימן רס"ז - כיצד מכריז ומטפל בה בעודו בידו.....99.....

א. להיכן מחזיר את האבידה. הניח בסתם מקום ונגנבה. ב. השבה אפילו מאה פעמים. ג. כיצד מכריז על המציאה. כמה זמן יתלה מודעה על האבידה. הכרזה על אבידה בבתי כנסת. מסירת אבידה למשטרה. ד. צורת ההכרזה. סוגי הסימנים. ה. החזרה בסימנים מובהקים. ו. החזרת אבידה לרמאי. ז. סימנים מובהקים. מידה, משקל, מנין, מקום. ח. שני בני אדם המוסרים סימנים. ט. סימנים כנגד עדים. י. סימנים כנגד סימנים ועד. יא. עדי אריגה כנגד עדי נפילה. יב. מידת ארכה כנגד מידת רחבה. יג. מידת ארכה ורחבה כנגד משקלה. יד. נתן מידת אורך ורוחב במדויק. טו. הכריז ולא באו הבעלים. טז. אחריות המוצא על האבידה. יז. טיפול באבידה. יח. דרך הטיפול בבגדים. יט. דרך הטיפול בכלים שונים. כ. דרך הטיפול בספרים. חילוק בין סוגי ספרים שונים. כא. מצא תפילין. אבידה שמצוי לקנותה. מציאת פירות. כב. מצא בעלי חיים. כג. מצא עגלים וסייחים. כד. מצא אווזים ותרנגולים. שומא בבית דין או בעצמו. כה. חיוב אונסין בשומר אבידה. כו. החזר ההוצאות בטיפול האבידה. כז. אין משביעים את המוצא מציאה.

סימן רס"ח - דין קנייה בחצירו ובד' אמותיו.....123.....

א. קניית המציאה בידו דווקא. ב. ד' אמות של אדם קונות לו. ג. קנין חצר ושדהו. הגיעה האבידה לחצרו קודם יאוש. קנין חצר רק בדבר רגיל

ובידיעתו. קנין חצר בסוחרים שהניחו סחורה בחצרו. קנין 'ידו' שלא מדעתו. ד. צבי וגוזלות בתוך שדהו. ה. קטן וקטנה בקנין חצר וד' אמות.

סימן רס"ט - הגבהת מציאה לאחר, וחרש ופקח.....131

א. הגבהת מציאה לאחר. אמירה או מחשבה. ב. שנים שהגביהו מציאה. ג. הגבהת חש"ו. ד. הגביהו חרש ופקח יחד או שני חרשים. ה. הגבהת מכוחו. הכה על חפץ והגביהו. ו. אמר לחברו 'זכה לי'. האומר לחברו קנה לנו ביחד סחורה.

סימן ע"ר - מציאת חרש שוטה וקטן ובנו ובתו ועבדו ושפחתו ואשתו ופועלו.....137

א. מציאת חש"ו וגזילה מהם. ב. מציאת בנו ובתו. מציאת בחורים הלומדים בישיבה. פסק אביו מזונות לבנו או בתו הנשואים. סוך על שולחן אביו הסמוך על שולחן הסב. זכות האב ברווחי בנו או בתו. מתנה שניתנה לקטן. ג. מציאת פועל.

סימן רע"א - מציאת בהמה ושטר חוב ושובר וגט.....143

א. דרך קנין חמור או גמל. ב. החזיק במוסרה. ג. אחד רוכב ואחד אוחז במוסירה. ד - ה. מציאת שטרות, שוברים וגט.

סימן רע"ב - דין פריקה וטעינה ודין הולכי דרכים.....145

א. בהמה עם משא שאינו ראוי לה. בהמה רבצנית או עומדת. מצות טעינה. צער בעלי חיים באדם. עזרה בתקלה ברכב וכיוצ"ב. ב. בהמה בבית הקברות והוא כהן. ג. זקן ואינה לפי כבודו. טעם החילוק ב'זקן ואינה לפי כבודו. ד. טעינה ופריקה אפ' מאה פעמים. ה. המרחק החשוב כ'ראיה'. ו. נטילת שכר על פריקה וטעינה. ז. אין הבעלים עמה. ח - ט. בהמת גוי ומשא של ישראל, בהמת ישראל ומשא של גוי. י. פריקה קודמת לטעינה ודין שונא. טעינה לשונא. יא. עזרה לשונא. יב - יג. קדימה במעבר. יד. קדימה בספינות. טו. שודדים שהתנפלו על שיירה. טז. תנאי החמרים. יז. הקלה מהמשאוי בשעת סערה. יח. תנאי הספנים.

שאלות ותשובות ממבחני הרה"ר.....161

מפתח עניינים.....168

הלכות אבידה ומציאה

סימנים רנ"ט - ע"ד

סימן רנ"ט - מאיזה מקום חייב להשיב האבידה

ובו ט' סעיפים

סעיף א':

אימתי עובר על איסור כשלא מחזיר

שנינו בבבא מציעא (כו:)

"אמר רבא: ראה סלע שנפלה, נטלה לפני יאוש על מנת לגזלה - עובר בכולן; משום לא תגזול ומשום השב תשיבם ומשום לא תוכל להתעלם. ואף על גב דחזרה לאחר יאוש - מתנה הוא דיהיב ליה, ואיסורא דעבד - עבד. נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה, ולאחר יאוש נתכוין לגזולה - עובר משום השב תשיבם. המתין לה עד שנתיאשו הבעלים ונטלה - אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם בלבד"

נמצנו למדים שבדיני אבידה ומציאה ישנם ג' איסורים: א. לא תוכל להתעלם, שהיא אזהרה לכובש את עיניו ונמנע מלהציל (ולכן הנוטל ע"מ להחזיר ולאחר יאוש נתכוין לגזולה, אינו 'מתעלם'. אך אם בשעה שראה אותה חיכה שיתיאשו הבעלים, הרי העלים עיניו). ב. לא תגזול - שייך רק בשעת נטילה, מה כוונת הנוטל. ג. השב תשיבם - חיוב עד שישבי לדי הבעלים.

התוספות (ד"ה מתנה) ביארו שלא 'לא תגזול' הוא ניתק לעשה (חולין קמא.), ולכן ע"י ההשבה מתקן את ה'לא תגזול', וה"ה שקיים עשה 'השב תשיבם'. אבל 'לא תוכל להתעלם' אינו נתקן מכיון שכבר התעלם מהאבידה בתחילה. אולם בתוס' ר"י הזקן ותוס' רא"ש סוברים שגם את העשה דהשבה לא תיקן, מכיון ש'השב תשיבם' משמע לאלתר קודם יאוש, ועוד, שחיוב זה הוא להשיב האבידה לבעלים, ומכיון שנתיאשו שוב אינה חשובה ל'אבידה'. והרמב"ן (במלחמות, יד:) כתב שאינו מקיים מצוות השבה מכיון שקנה את האבידה ביאוש. הש"ך (סק"א) הביא מראשונים נוספים שגם אם החזיר את האבידה, הרי עבר כבר על כל האיסורים.

◀ כתב השו"ע: הוואה אבידת ישראל, חייב ליטפל בה להשיבה לבעליה, שנאמר: השב תשיבם (דברים כב, א), ואם נטלם ע"מ לגזלה, ועדיין לא נתיאשו הבעלים ממנה, עובר משום השב תשיבם לאחיק (דברים כב, א), ומשום לא תגזול (ויקרא יט, יג), ומשום לא תוכל להתעלם (דברים כב, ג) ואפילו אם יחזירנה אחר כך כבר עבר על לא תוכל להתעלם (דברים כב, ג). נטלה לפני יאוש על דעת להחזירה, ולאחר יאוש נתכוון לגזלה, אינו עובר אלא משום השב תשיבם (דברים כב, א), המתין עד אחר יאוש ונטלה, אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם. (ויקרא יט, ג).

הדרישה (סק"א) ביאר ד'הרואה' לאו בדווקא, אלא הכוונה שראה והגביהה ובאה לידו, והיינו שעל לאו 'התעלמת' עובר כשהעלים עינו, אבל על השב תשיכם אינו עובר עד דאתא לידו ('ומצאתה' דאתא לידו משמע). הביאו גם **בסמ"ע** (סק"א. וידוע שהוא אותו מחבר). **אולם הנמוקי יוסף** (טז.) סובר שמיד שרואה עובר על לא תעשה ועשה, וכ"כ ה"ט"ז בדברי הרמב"ם (יא, א) שכתב 'הרואה' אבידת ישראל. וכ"כ ה**ערוה"ש** (אות א).

סמ"ע (סק"ב): אם מחזירה קודם שנתיאש גם אלאו דלא תוכל להתעלם אינו עובר אע"ג דכונתו היתה מתחילה להחזיקו לעצמו. **אולם העיר שושן** כתב שמיד שהתכוון לגזלה עבר עליו וא"א לתקנו.

■ **'יאוש ברשות':**

הרמב"ן (במלחמות כו: ד"ה אמר רבא) ו**הריטב"א** (כא: ד"ה כי פליגי) כתבו שהטעם שלא מהני יאוש באבידה שכבר הגיעה ליד המוצא, משום דהוי יאוש ברשות, והיינו שהמוצא נהיה שומר על האבידה ויאוש ברשותו לא מהני. **קצוה"ח** (סק"א) הקשה מכמה וכמה מקומות שמהני יאוש ברשות, ויישב שגם ברשותו מודה הרמב"ן שיאוש יכול להועיל כל היכא שאין החצר קונה לו, ורק באופן שהחצר קונה אז לא מהני יאוש. ה**נתיבות** (סק"א) ביאר שגדר ברשותו היינו חצר המשתמרת, ובכל הני שהקשה קצה"ח היינו שאינה משתמרת. ובמקום המשתמר מיקרי ברשותו ולא מהני בה יאוש, דלא ריכתה התורה יאוש רק גבי אבידה וזו לאו שמיה אבידה, ובמקום המשתמר חשיב לחצירו ולא גרע משלוחו והוי כאילו שלוחו משמרה ולא שמיה אבידה ולא מהני יאוש.

■ **זריזות בהשבת אבידה:**

מכאן עולה שהמוצא מציאה צריך להזדרז להכריז עליה, משום שאם לא יכריז עליה בהקדם ובינתיים יתייאש הבעלים, הרי שביטל מצות השבה. עוד כתב הרמב"ם בהל' תשובה (ד, ג) שאחד הדברים שהעושה אותן אי אפשר לו שישוב בתשובה גמורה, הוא המוצא אבדה ואינו מכריז עליה עד שיחזירה לבעליה, לאחר זמן כשיעשה תשובה אינו יודע למי יחזיר.

■ **חיוב הגבהת אבידה שאין בה סימן:**

האם יש חובה על האדם להגביה מציאה שאין בה סימן? **רעק"א** (דרוש וחידוש כא: ד"ה אמנם) כתב שאינו חייב להגביה מציאה זו, אע"פ שעדיין לא נתייאשו הבעלים, כיון שלא ידע למי להחזיר. **אך בשו"ע הרב** (הל' מציאה ס"ב) כתב שאף בדבר שאין בו סימן, כל שלא נתייאשו הבעלים צריך ליטלו ע"ד להחזיר למי שיתברר ע"פ עדים שהוא בעליו. וכ"כ ה**תהילה לדוד**. בפתחי חושן (א, ב) הביא מחלוקתם. ובשו"ת **אגרות משה** (חו"מ ח"ב סימן מה אות ד) ביאר ש"כשמצא דבר שאין בו סימן ונסתפק אם הוא קודם יאוש, מחוייב לקחתו ואחר זמן שמחוייב לטפל בו יכול לרשום בפנקסו מה שמצא וה"ה בדבר שיש בו סימן ירשום כל סימנים וירשום גם שוויות האבידה אם

הוא ידוע, ואם לאו צריך לשומו בג' אנשים יודעים שומת איזה דברים כאלה ואז יכול להשתמש בו לעצמו וזה מה שיש לעשות בכל מקום שאמרינן יהא מונח עד שיבוא אליהו, שממה שכתב יוכל לברר הדבר לכשיתבקש".

★ מקור חיוב השבת אבידה

נאמר בתורה (דברים כב, א-ג):

"לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך: ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוך ביתך והיה עמך עד דרש אחיך אתו והשבתו לו: וכן תעשה לחמרו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם"

בשו"ת **מנחת שלמה** (ח"א סימן פב ד"ה כמו כן) ביאר שהחיוב של השבת אבידה היא מתוקף חיוב 'להציל עשוק מיד עושקו', וא"כ כפי שיש חובה להעיד עדות לחברו, ואם לא העיד חייב בדיני שמים, כך גם המתעלם מאבידה וע"י זה נפסד הדבר דג"כ חייב בדיני שמים.

★ זמן חלות חיוב ההשבה

מדברי הרמב"ם (יא, א) מוכח דסובר דהשב תשיבם חל קודם שיקחנה (שאם ראה אותם ולא לקח הרי עבר בנוסף לכך על 'לא תוכל להתעלם'). והתקשה בכך כבר הרמב"ן (ל), והר"ן תירץ שאינו עובר על עשה של 'השב תשיבם' אלא כשביטל העשה, דהיינו שהלך ממנה והניחה באבדתה, אבל לא הלך אלא שהמתין עד שנתייאשו הבעלים, כיון דעד שנתייאשו לא ביטל העשה, שהרי היה יכול עוד להשיב, ומה שנתבטל העשה מפני שנתייאש אין המניעה מצדו לכן לא עבר על העשה.

האבן האזל (יא, א) התקשה, שלכאורה גם 'לא תוכל להתעלם' לא עבר כיון דהיה יכול עוד להשיב, וביאר "דכיון דבאותה שעה העלים את עצמו מהשבתה עובר אפילו אם אח"כ חזר בו והשיב, אבל השב תשיבם כ"ז שלא ביטל ואפשר עוד לקיימו לא עבר, ולא דמי למילה דעובר בכל יום ומשמע דה"ה בכל רגע היינו משום דהוא צריך להיות מהול, וכ"ז שמשהה את עצמו והוא ערל עובר על המצוה, אבל הכא המצוה היא להשיב את האבדה, אבל המשכת הזמן אין בזה עבירה על המצוה, אלא דאם מתעלם בכונה עובר על לא תוכל להתעלם".

סעיף ב':

☞ הקריטריונים המחייבים בהשבה

כתב הב"י: כל זה מתבאר והולך בסימן זה ובסימנים שאחריו.

☞ כתב השו"ע: בד"א, א^א במקום שהוא חייב להשיב משם, ב^ב ובמקום שראוי להסתפק בה באבידה, ג^ג ושתהא בענין שמוכח שהיא אבידה ד^ד ושלא תהיה מדעת, ה^ה ושיהיה

שאלות ותשובות ממבחני הרה"ר

להלן נביא את השאלות שנשאלו במבחני הרבנות הראשית, משנת תש"ס עד חשון תשפ"ג. חלק ניכר מהשאלות נלקחו מתוך מאגר השאלות של 'ארץ חמדה' ועל כך נתונה להם התודה והברכה.

בסוף כל שאלה נציין את הסימן והסעיף בסיכום בו נמצאת התשובה ובחלק מהתשובות גם את הכותרת משנה בסעיף, כך שהלומד יוכל ללמוד את התשובה ממקורה. וכן הוספה של תשובה תמצית שתועיל לחזרה בראשי פרקים. כפי שראיתי, פעמים רבות שואלים באותם הסעיפים שנשאלו עליהם כבר במבחנים בשנים עברו, אך על נקודה אחרת בסעיף. כך שבדרך לימוד זו מקיפים לפחות את הסעיפים הנ"ל בצורה טובה יותר.

הלכות אבידה ומציאה

(סימנים רנט - רעב)

סימן רנט':

- שאלה:** מהם שמונת התנאים שרק אז חייב להשיב אבידה וגם חייב להכריז?
תשובה: שו"ע סימן רנט סעיף ב. "בד"א, * במקום שהוא חייב להשיב משם, ^ב ובמקום שראוי להסתפק בה באבידה, ^ג ושתהא בענין שמוכח שהיא אבידה ^ד ושלא תהיה מדעת, ^ה ושיהיה בה שוה פרוטה, ^ו ושיש סימן בגופה או במקומה, ^ז ושהיה מטפל בה אם היתה שלו, ^ח ושתהיה של מי שחייב להשיב אבידתו; אבל אם חסר אחת מכל אלו, אינו חייב להשיב אבידתו".
- שאלה:** באיזה מקרים חייבים להשיב אבידה לפני משורת הדין?
תשובה: סעיף ה, כשרוב גויים ומגיע ישראל ונותן סימן. וע"ע סימן רסג ס"ג מח' הרמב"ם והרא"ש, וכן השו"ע והרמ"א האם כשאינה לפי כבודו מותר להחזיר לפני משורת הדין. וע"ע בסימן רסד ס"א לגבי אבידתו ואבידת חברו, שאם אין הפסד ואבידת חברו מרובה, יחזיר את של חברו לפני משורת הדין ולא ידקדק. וע"ע בסימן רנט ס"ז לגבי מציאה בזוטו של ים שכתב הרמ"א שיחזיר לפני משורת הדין.
- שאלה:** יאוש שלא מדעת: א. המוצא אבידה קודם יאוש ולאחר מכן הבעלים התייאשו מדוע אינו זוכה? ומה הדין אדם שהפריש תרומות ומעשרות משדה חברו ולאחר מכן הגיעו הבעלים ושיבחוהו האם תרומה חלה? ומי שלא ביטל חמצו קודם ששעו האם יכול לבטל לאחר שש? ב. מי שמצא ספרים שניצלו מהשואה והוא מזהה את בעליהם האם חייב להחזירם?

תשובה: א. רנט, ז. ביאור הסברא, ודברי קצוה"ח לגבי ביטול חמץ ועוד, עי"ש הכל. ב. רנט, ג. בשו"ת חלקת יעקב דן בשאלה זו, האם חשיב יאוש וכו'.

סימן רס':

4. **שאלה:** שמעון הדר עם ראובן בביתו ומעלה לו שכר, ונפלה מציאה לתוך החצר, מי קנאה? **תשובה:** רס, ד. רא"ש - מכיון שמעלה לו שכר שכירות ליומיה ממכר הוא והוי כמו חצר השותפין ואין לראובן חלק בה. רמב"ם - חצרו של אדם קונה לו אע"פ ששכורה ביד אחרים. שו"ע כרא"ש שזכו שניהם במציאה. וכ"ד הב"ח. אך הש"ך סובר שהכל למשכיר. קצוה"ח - לולי דברי הרא"ש היה אומר שאפילו מציאה דאית מעלמא אין חצר השותפים קונה אלא המוצא זוכה בה כהפקר.

5. **שאלה:** המוצא דבר בדרך הנחה ואין בו סימן ונטלו, מה הדין?

תשובה: רס, ט. שו"ע עפ"ד הרמב"ם: "כל המוצא אבידה בין שיש בה סימן בין שאין בה סימן, אם מצאה דרך הנחה אסור ליגע בה, שמא בעליה הניחיה שם עד שיחזרו לה, ואם יבא ליטלה, והיה דבר שאין בו סימן, הרי איבד ממון חבירו, שהרי אין לו בה סימן להחזיר בו... ואם עבר ונטלו אסור לו להחזירו לשם. ואם היה דבר שאין בו סימן, זכה בו ואינו חייב להחזירו".

6. **שאלה:** מצא דבר שספק לו אם זה דרך הינוח או דרך נפילה. א. האם חייב להרים? ב. מה הדין באם נטלו ואין בו סימן, האם יהיה מותר לו לזכות בו?

תשובה: רס, ט. עיין שאלה קודמת סעיף ב.

7. **שאלה:** מצא דבר שאין בו סימן וספק אם הונח או נפל ולקחו, האם מותר לו להשתמש בו?

תשובה: שו"ע סימן רס סעיף ט. מחלוקת הרמב"ן והרא"ש, דברי השו"ע שם.

8. **שאלה:** מה הדין ביאוש שלא מדעת ולקחו? האם מותר להשתמש בו?

תשובה: ראשונים ואחרונים בסימן רס סעיף ט.

סימן רסא':

9. **שאלה:** המאבד ממונו לדעת מה דין הממון ומדוע?

תשובה: סעיף ד. המאבד ממונו לדעת אין נזקקין לו. רמ"א - י"א דהוי הפקר.

סימן רסב':

10. **שאלה:** מה הדין אם מצא אבדה שווה פרוטה, והוזל ושווה פחות שווה פרוטה?

תשובה: סעיף א. ב"מ כז. שו"ע "כל אבידה שאינה שוה פרוטה בשעת אבידה ובשעת מציאה אינו חייב להכריז עליה. אפילו היתה שוה פרוטה בשעת אבידה, והוזלה, או שלא היתה שוה פרוטה בשעת אבידה, והוקרה, אינו חייב".

11. **שאלה:** ראובן שראה שנפל חפץ משלושה אנשים ומצאו ואין בו סימן, באיזה אופן חייב להכריז ובאיזה אופן אינו חייב.

תשובה: סעיפים ב, ד. ב"מ כו. ושו"ע שם.

סימן רסג':

12. **שאלה:** תלמיד חכם שמצא מציאה שאינה לפי כבודו ורוצה להשיבו לבעליו, מה מוטל עליו לעשות? והאם הדין שונה בפריקה וטעינה ומדוע?

תשובה: ב"מ ל: שו"ע, אינו חייב. מח' אחרונים מה הדין אם דרכו להחזיר בשדה ולא בעיר, וכן מחלוקת האם מותר להחזיר לפני משורת הדין, עיין הכל באריכות בסיכום. לגבי פריקה וטעינה כתב הסמ"ע טז שאינו בכלל זה, מכיון שיש חיוב משום צעב"ח החיוב תקף גם כשאינה לפי כבודו, ורק בטעינה יש לדון האם חייב, צריך או פטור.

סימן רסד':

13. **שאלה:** מי שירד להציל חמור חבירו וע"י זה איבד את שלו, האם בעל החמור חייב לשלם למצילו?

תשובה: שו"ע סימן רסד סעיף ג. ב"ק קטו: ושו"ע "הניח אבידתו והחזיר אבידת חבירו, אין לו אלא שכר הראוי לו. כיצד, שטף נהר חמורו וחמור חבירו, שלו שוה מנה ושל חבירו ק"ק, הניח שלו והציל של חבירו, אין לו אלא שכר הראוי לו. ואם אמר לו: אציל את שלך ואתה נותן דמי שלי, או שהתנה כן בפני בית דין (רמב"ם יב, ג. ה"ה: ע"פ ב"מ ל: שמתנה בפני ב"ד), חייב ליתן לו דמי שלו, ואף על פי שעלה חמורו מאיליו זכה במה שהתנה עמו. רמ"א: מיהו הוא הפקר, וכל הקודם בו זכה (נ"י פרק הגוזל בתרא). ואם אין הבעלים שם אף על פי שלא התנה כאילו התנה דמי (טור)".

14. **שאלה:** א. מי שנקלע למצוקה שבורח מבית הסוהר ופגע בנהג מונית והבטיח לו סכום גבוה שיסיע אותו מהר. האם חייב לעמוד בהתחייבותו? / אסיר שברח דרך הים וביקש מדייג שיעבירו בספינת הדייגים, הדייג ביקש מחיר מופקע והאסיר הסכים. האם חייב לשלם ומדוע? ב. מה הדין בדמי שדכנות שדרשו ממנו מחיר גבוה מאוד? ג. מה הדין באם שילם מראש, האם יכול לדרוש בחזרה?

תשובה: א. רסד, ו. שו"ע: אין לו אלא שכרו הראוי לו. אך לגבי צייד שאמר לו בטל מצודתך חייב לתת לו הכל. גם כאן נראה שחייב לתת לו דמי נסיעה היקרה ביותר שיכל להסיע, אך לא יותר מכך. סמ"ע - רק סכום שהיתה לו יכולת להרוח צריך לשלם לו, קצוה"ח - מחוייב לתת לו את כל הסכום שפסק עמו. ב. רסד, ו. רמ"א עפ"ד הרא"ש: אין לו אלא שכרו אע"פ שהתנה לתת לו הרבה (דלא כאור זרוע שצריך לתת לו הכל). ש"ך ע"פ מהרש"ל - במקום שאין לשדכנות קיצבה צריך לתת לו הכל. הב"ח חלק על הרמ"א, ולדעתו תמיד חייב לתת הכל.

פת"ש בשם חו"י - אם השכר שפסק עמו אינו מוגזם ג"כ חייב לתת הכל. קצוה"ח - אם יש לו הפסד מועט מגלגלים עליו הכל. ונחלקו התומים והנתיבות האם מועיל קנין או שטר. ג. **רסד, ח.** שו"ע עפ"ד הרשב"א והמרדכי: במה דברים אמורים, בשלא נתן לו. אבל אם נתן לו בכל אלו הדברים אינו יכול להוציאה מידו. נתיבות ופת"ש.

15. **שאלה: א.** אם אדם נחבש ע"י השלטון וחבירו עשה השתדלות עבור עצמו וגם חבירו ניצל, האם חייב לשלם לו עבור השחרור? **ב.** מה הדין בכל טובה שאדם עושה לחבירו מבלי ידיעתו, האם יוכל לטעון בחינם עשית לי?

תשובה: א. רמ"א סימן רסד סעיף ד. "וכן שנים שנתפסו והוציא אחד הוצאות, אם השני יצא מן המאסר בלא השתדלות חבירו, אין חייב ליתן לחבירו כלום, הואיל ולא התנה עמו. ואם לא יצא רק ע"י השתדלות האחר, לא יוכל לומר: לא הייתי צריך להשתדלותך כי ידי תקיפה, אף על פי שהאמת אתו, מ"מ חייב ליתן לו לפי מה שנהנה, לפי ראות ב"ד, כן נראה לי (ועיין במרדכי פ' הגוזל בתרא תשובת מהר"ם ודלא כמהר"ם פדוואה סי' ס"ג). ואם נראה לב"ד שלא הוצרך להרבות בהוצאות בשבילו, דאפילו בשבילו לבדו היה צריך לכל הוצאות אלו, אינו חייב ליתן לו כלום, דזה נהנה וזה אינו חסר". **ב.** סעיף ד שם.

16. **שאלה: א.** מציל ממון חברו - מתי אין לו אלא שכרו? מתי יקבל כל מה שהפסיד? ומתי יכול לקחת את מה שהציל לעצמו? **ב.** באיזה אופן מצינו שאף אם הסכים חבירו לשלם יותר אינו נותן לו אלא שכרו? **ג.** לאור האמור, האם נהג מונית או אדם פרטי רשאים לקבל שכר על הסעת חולה לבית חולים?

תשובה: מכיון ששאלה זו חוזרת על עצמה מהשאלות הקודמות, נציין רק את המקורות. **א.** רסד, ג. **ב.** רסד, ו. במקום מצוקה. **ג.** עיין בשאלות הקודמות לגבי ביטול זמן שמגלגלים עליו הכל, ובגוף הסיכום לגבי תשלום לרופא, אע"פ ששם הנידון הוא האם משלמים על חכמתו.

סימן רסו:

17. **שאלה: א.** האם חייבים להשיב אבידת גוי? ומה הדין אבידה של גוי ששומר עליה שומר יהודי והאחריות עליו? **ב.** מה דין אבדת רשע לתיאבון או להכעיס? **ג.** חפץ שמזיק לציבור האם חייב להשיבו לבעליו?

תשובה: א. רסו, א. ב"ק קיג: אבידת גוי מותרת. וכ"פ השו"ע. סנהדרין עו: המחזיר אבידה לגוי- עליו הכתוב אומר למען ספות הרוה את הצמאה לא יאבה ה' סלח לו". שו"ע עפ"ד הרמב"ם "והמחזירה, הרי זה עובר עבירה, מפני שהוא מחזיק ידי עוברי עבירה. ואם החזירה לקדש את השם כדי שיפארו את ישראל וידעו שהם בעלי אמונה, הרי זה משובח (ירושלמי ב"מ ב. ה). ובמקום שיש חילול השם, אבידתו אסורה וחייב להחזירה". **השבת אבידת גוי שאחריותה על ישראל:** רעק"א הסתפק ונשאר בצ"ע. בשו"ת חלקת יעקב דן לגבי חחברת

ביטוח של גוי ומבוטח ישראל. **ב. רסו, ב.** ע"ז כו: במומר לתאבון מחזירים, אך מומר להכעיס חשוב למין ואין מחזירים לו. שו"ע ע"פ הרמב"ם "חייב להחזיר אבידת ישראל אפי' היה בעל האבידה רשע ואוכל נבילה לתיאבון. אבל אוכל נבילה להכעיס הרי הוא אפיקורוס מישראל, והאפיקורסים והכותים וישראל המחלל שבת בפרהסיא אסור להחזיר להם אבידה, כעובד כוכבים". ע"ע בסיכום לגבי ישראל שאינו שומר תו"מ. **ג. רסו, ד.** ב"ק פ: חתול אין בו משום השב אבידה לבעלים. שו"ע: חתול רע שמזיק לקטנים, אין צריך להשיבו לבעלים, אלא כל המוצאו הורגו וזוכה בעורו. פתחי חושן - רק בנזק ממשי, אך אם רק מפחיד אין בכך היתר. ע"ע לגבי מציאת דברים אסורים.

סימן רסז':

18. **שאלה:** בזמנינו, אם אדם מצא עט או תיק של חברו, האם יכול לעכבם לעצמו ולשלם תמורתם?

תשובה: עיין בדברי אחרוני זמנינו סעיף כא.

סימן רסח':

19. **שאלה:** האם בקנין חצר אמרינן ג"כ 'באיסורא אתא לידיה'?

תשובה: רסח, ג. מהרש"ל למד מהתוס' שלא שייך לומר גבי חצר 'יאוש שלא מדעת' ו'באיסורא אתי לידיה' אלא גבי אדם, אבל חצר קונה לאחר שהבעלים מתייאשים. אולם המהרש"א סובר שהתוס' מדברים דווקא כשיש בחנות רוב גויים. גם הש"ך השיג על המהרש"ל.

20. **שאלה:** הרוואה אדם שעולה לרכב ונופל ממנו שטר כסף והרכב נסע, האם יהיה מותר לו לקחת ולהשתמש בכסף הזה? ומה דעתך באם נפל השטר לחצרו של אדם, האם יהיה מותר לו לקחתו לעצמו?

תשובה: רסח, ג. וש"ך שם.

סימן רסט':

21. **שאלה: א.** המגביה מציאה לחברו קנה חברו האם מהני כוונה במחשבה או בעינן שיאמר בפה? **ב.** היה רוכב על החמור וראה מציאה ואמר לחברו זכה לי בה, כיון שהגביה לו קנה הרוכב. מה הדין אם המגביה טוען שהגביה לעצמו? **ג.** מה הדין במקח כשאמר לחברו קנה לנו סחורה יחד והלך וקנה טוען שקנה רק לעצמו?

תשובה: א. רסט, א. נחלקו הסמ"ע וש"ך בכך, לסמ"ע צריך שיאמר מכיון שדברים שבלב אינם דברים. אך הש"ך סובר שאפילו לא אמר כלום, די בכך שמודה שהגביה עבור שמעון. שדוקא במקום שהדברים שבלב סותרים לדברים שבפה לא הויין דברים שבלב דברים, אבל דברים שבלב סתמן הויין דברים. **ב. רסט, ו.** ב"מ ט: "נטלה ואמר אני זכיתי בה - זכה בה. אם

משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחלה - לא אמר כלום". שו"ע: אם א"ל: תנה לי, ונטלה ואמר: אני זכיתי בה, זכה בה הנוטל. ואם משנתנה לרוכב אמר: אני זכיתי בה תחלה, לא אמר כלום. סמ"ע: המגביה נאמן לומר שלא הגביה עבור חברו, ויכול לומר משטה הייתי כך. ג. רסט, ו. מרדכי הביא בכך מחלוקת, לדעת הראב"ן יחלוקו, אך הראב"ה חולק. רמ"א: ראובן אמר לשמעון: קנה לנו ביחד סחורה פלונית, והלך שמעון וקנאה, ואח"כ אמר דקנאה לעצמו, י"א דצריך לחלוק עם ראובן, דהוה ליה כמגביה מציאה לחבירו (מרדכי בשם ראב"ן). וי"א דאם לא היו לראובן דמים, זכה שמעון במה שקנה. ואם נתרצה לקנות לשניהן, הוי ליה כאלו זכה לשניהן (שם בשם ראב"ה). סמ"ע: ראובן יכול לקחת את כל הסחורה לעצמו דווקא אם הסחורה הייתה במחיר מציאה, אבל אם הסחורה נקנתה במחיר רגיל, נחשב שמעון שותף בסחורה לכל הדעות.

22. **שאלה:** זכיה במציאה: א. המגביה מציאה לחברו, האם זכה בה החבר? ב. האם המגביה נאמן לומר שהגביה לצורך עצמו? ג. מה דין שנים שמגביהים כאחד?

תשובה: א. רסט, א. גמ' ב"מ ח. "המגביה מציאה לחבירו - קנה חבירו". וכ"כ השו"ע עפ"ד הרמב"ם. ב. רסט, ו. ב"מ ט: "נטלה ואמר אני זכיתי בה - זכה בה. אם משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחלה - לא אמר כלום". שו"ע: אם א"ל: תנה לי, ונטלה ואמר: אני זכיתי בה, זכה בה הנוטל. ואם משנתנה לרוכב אמר: אני זכיתי בה תחלה, לא אמר כלום. סמ"ע: המגביה נאמן לומר שלא הגביה עבור חברו, ויכול לומר משטה הייתי כך. ג. רסט, ב. רמב"ם ושו"ע "שנים שהגביהו מציאה, קנאוה שניהם".

סימן רע':

23. **שאלה:** למי שייכת מציאת אשתו בני ובנותיו הקטנים או בן יתום הסמוך על שולחנו? **תשובה:** רע, ב. ב"ב יב. שו"ע: מציאת בנו ובתו הסמוכים על שולחנו, אף על פי שהם גדולים, ומציאת בתו הנערה אף על פי שאינה סמוכה על שולחנו, ומציאת עבדו ושפחתו הכנענים ומציאת אשתו הרי אלו שלו. אבל אם מת, אינו מוריש מלאכת בן אחד לשאר יורשיו (הגהות שניות דמרדכי דב"מ). אבל מציאת בנו (סמ"ע ז: כך ברמב"ם, אך הטור כתב 'בנו ובתו', והיינו דווקא בתו הקטנה שהשיאה בקטנותה ונתאלמנה או נתגרמה מהנישואין שאין לאביה רשות עליה) שאינו סמוך על שולחנו, אף על פי שהוא קטן, ומציאת עבדו ושפחתו העברים, ומציאת אשתו שהיא מגורשת ואינה מגורשת, אינה שלו. יתום: רמ"א שם: יתום הסמוך על שולחן אחרים, מציאתו לעצמו (מרדכי ותוס' פ"ק דמציעא). סמ"ע: לא תיקנו בו כקטן וקטנה, מכיון שיש מצוה גדולה בכך, לא יזנחו אותו.

24. **שאלה:** ראובן יש לו בנים גדולים הסמוכים על שולחנו, והרויחו סכום גדול בעסק מסחרי או בעבודה אחרת, למי שייך הרווח, ומה הדין אם מת האב, האם זכאים היורשים האחרים לרשת חלק מהרווחים האלו או לא?
תשובה: סעיף ב ברמ"א ונו"כ.

25. **שאלה:** מצא מציאת מוקצה ביום שבת ולקחו, ובמוצ"ש חברו תפסו ממנו, מי קונה?
תשובה: עיין בסימן רסו, ה. לגבי האם יש חיוב להגביה מציאת מוקצה בשבת,

26. **שאלה:** מה דינו של קטן בקניית מציאה?

תשובה: רסט, ג. קטן אינו קונה מציאה עבור אחר. **רע, ב.** מציאת קטן לאביו, דווקא כשסמוך על שולחנו.

סימן רעב':

27. **שאלה:** ראובן ושמעון שכרו יחד משאית כדי להוביל מטען שהיה לכל אחד מהם. באמצע הדרך אירעה במשאית תקלה, וכתוצאה מכך נאלץ הנהג להוריד חלק מהמטען, המטען שהורד היה במקרה של ראובן, אשר נאלץ לאחר מכן לשכור משאית במחיר גבוה שתוביל את מטענו לידו. ראובן תבע משמעון להשתתף בהוצאות, שמעון סרב. מה הדין? הסבר.
תשובה: סעיף יז.

28. **שאלה:** אדם שבהמתו רוכצת תחת משאו ובעל הבהמה יושב ואומר לחבירו, הואיל ועליך מצוה לפרוק, פרוק. האם קיימת מצוה עליו לפרוק? האם יכול לקבל שכר על פריקה זו? נמק תשובתך. באר גדרי האסור והמותר בקבלת שכר על מעשה מצוה.
תשובה: ב"מ לב. סעיף ז, כשלא פורק עמו אין חיוב.

מפתח עניינים

24	דין המציאה בה
	בנו ובתו
137	מציאתם
	בנין מגורים
25	מציאה בו
	בנק
26	דין מציאת כספים שם
117	בעלי חיים
	בשר
10	מציאה במקום רוב גויים
	בתי כנסת
102	הכרזה על אבידה

ג

35	גדרי מקום המציאה
	גוזלות
31	מציאתן
	גוי
92	אבידתו מותרת
94	אבידתו, שאחריותה על ישראל
92	איסור החזרת אבידתו
	גויים
17	השומרים במקום, החזרת מציאה שם
7	מציאה במקומם
	גזל
3	כשלא מחזיר האבידה

ד

	דברים אסורים
97	השבתם
32	דרך הינוח

א

60	אבידה עם שינוי
116	אבידה שמצוי לקנותה
18	אבידת קרקע
75	אבידתו ואבידה אחרת
120	אונסין בשומר אבידה
	אחריות
111	על המציאה
70	אינה לפי כבודו
70	באדם חשוב שאינו ת"ח
	אינטרנט
15	הגדרתו בדין יאוש
	אמות של אדם
124	קונות לו המציאה
	אשפה
37	מציאה בה

ב

	בהמה
40	מתי חשובה לאבודה
41	שנמצאה ברה"ר
39	בהמה רועה בדרך
	בחורים הלומדים בישיבה
139	מציאתם
	ביטול מלאכה
87	עבור החזרת אבידה
	בית הכנסת
36	דין האבדות בו
	בית כנסת
36	מציאה בו
	בית מושבר
22	דין המציאה בה
	בית מלון

64	חמור בסימני אוכף
	חפצים קטנים
62	החזרתם
	חצרו
127	הגעת אבידה קודם יאוש
	חצרו של האדם
20	קניית אבידה הנמצאת בה
	חש"ו
137	דין מציאתם
	חתול רע
96	השבתו

ט

	טביעות עין
66	החזרת אבידה ע"י
	טובה
79	תשלום עבורה
112	טיפול באבידה
112	טיפול בבגדים
113	טיפול בכלים שונים
114	טיפול בספרים
	טירחת הגוף
71	חייב התאמצות בהשבה
	טעינה
145	מצותה
	טעינה ופריקה
151	אין הבעלים עמה
150	אפ' מאה פעמים
150	המרחק מהזקוק לעזרה
154	טעינה לשונא

י

	יאוש
8	במקום שאין סימן
51	ע"י שליח או אשתו
	יאוש בעלים
48	ספק מתי התייאשו

ה

133	הגבהה מכוחו
	הגבהת אבידה
132	בחש"ו
131	הגבהת מציאה לאחר
	הוצאות בטיפול האבידה
121	החזרים
	הכרזה
110	בעלים לא הגיעו
101	כיצד מכריז
38	הנחה מדעת
	השבת אבידה
5	זמן חיוב ההשבה
99	להיכן מחזיר
100	מאה פעמים
5	מקורה

ז

11	זוטו של ים
15	דין אינטרנט
13	הגדרתו
12	טעם ההיתר
	זקן ואינה לפי כבודו
148	בפריקה וטעינה

ח

56	חביות יין ושמן
	חברת מניות
48	דין אבידתם
	חילוני
95	השבת אבידתו
	חיפוש
49	אין הבעלים מחפשים האבידה
	חלודה
20	מציאה ישנה

46	כסימן
	מכירה פומבית
14	קניית בית בה
	מכס
13	החזרת סחורה שנגבתה
	ממון חברו
81	הצלתו
108	מנים כנגד סימנים
18	מניעת היזק
68	מסכתא פוריא ואושפיזא
	מעות בפירות
63	מציאתם כששלחו לו הפירות
57	מעות בצורה מסויימת
57	מעות מפוזרים
	מציאות חסרות ערך
36	הכרזה עליהם
6	מקום מציאת האבידה
	מקומות ציבוריים
25	מציאה בהם
	משטרה
103	החזרת אבידה דרכם
	משקל
46	כסימן
140	מתנה שניתנה לקטן

נ

	נהר
17	מציאה בה כשיש סכר

ס

	סוחרים
127	שהניחו סחורה בחצרו
	סחורה
127	שהונחה בחצרו
	סימן
51	דין מציאה שאין לה סימן
60	סימן הבא מאליו

יאוש שלא מדעת

14	סברת הדין
	יין
9	מציאה בעיר של גויים
	ישראל רשע
94	דין אבידתו

כ

	כותל ישן
19	דין המציאה בו
	כיס
52	משמוש בו, והדין בימינו
	כפייה
9	בהחזרת אבידה במקום גויים
	כריכות
54	מציאתם

ל

	לפנים משורת הדין
9	במקום רוב גויים
73	החזרה, כשאינה לפי כבודו

מ

41	מאבד ממונו לדעת
	מהנה חברו
80	החזרת ההוצאות
	מודעה
102	על אבידה, כמה זמן
	מודר הנאה
96	השבת אבידתו
	מטבע
59	סימן מיוחד בו
59	שנפלה בחול
21	מטמון בבית
	מידה

ר	
	רבו
76	השבת אבידתו קודם לשלו
	רוב וקרוב
7	במציאה
	רוכב
144	קניית בהמה ע"י
	רופא
84	תשלום גבוה עבורו
	רכב
147	חיוב העזרה לתקוע
	רמאי
105	השבת אבידתו

ש	
	שבועה
122	של המוצא מציאה
	שדכנות
85	חיוב התשלום
	שואה
8	ספרים ששרדו, הכרזה עליהם
	שווה פרוטה
44	חיוב השבה בה
45	ערכה לפי הבעלים או המוצא
	שולחני
27	מציאת מעות
	שומא
119	בבי"ד או בעצמו
	שונא
155	עזרה עבורו
	שותפים
45	דין אבידתם
	שכירות
23	מציאה בבית מושכר
	שכר
90	על השבת אבידה
131	שנים שהגבירו מציאה

	סימנים
104	סוגיהם השונים
108	סימנים כנגד עדים
105	סימנים מובהקים
	ספרים
8	איבודם במקום גויים

ע	
	עבירה
98	עבור השבת אבידה
	עץ
29	בגינה פרטית, ופירותיו נוטים לרה"ר

פ	
	פועל
141	מציאתו
	פירות
28	מציאתם בדרך
	פריקה וטעינה
150	נטילת שכר עליה

צ	
56	ציבורי פירות
	צער בעלי חיים
146	באדם

ק	
	קטן וקטנה
129	בקנין חצר וד' אמות
	קניית המציאה
123	דרך הקניין
	קנין חצר
47	קודם יאוש
125	קנין חצרו ושדהו

83	בשעת הדחק
	תפילין
115	דרך השבתם
	תשלום גבוה
89	על החזרת אבידה

ת

159	תנאי החמרים
160	תנאי הספנים
	תנאי מוגזם